

OSVRT NA REFORMU VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA NA METALURŠKOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU PREMA BOLONJSKOM PROCESU

UVOD

Zadnjih godina prošlog stoljeća došlo je do širenja globalnog tržišta i na područje visokog školstva što je potaknulo potrebu jačanja europskog položaja i u ovoj djelatnosti radi bolje međunarodne konkurentnosti.

Ministri odgovorni za visoko obrazovanje iz dvadeset i devet europskih zemalja potpisali su 19. lipnja 1999. godine Bolonjsku deklaraciju, kojoj je pristupila i Republika Hrvatska na sastanku u Pragu u svibnju 2001. godine. Na temelju Bolonjske deklaracije i dokumenata vezanih za Bolonjski proces (Prag, Berlin, Lisabon, Kopenhagen itd.) teži se ostvarenju usklađenog i povezanog europskog prostora visokog obrazovanja do 2010. godine. U deklaraciji se ističe da je područje visokog obrazovanja ono koje može stvoriti "savršeniju i utjecajnu Europu", posebno kroz izgradnju zajedničkih demokratskih, kulturnih, društvenih, znanstvenih i tehnoloških dimenzija. Zbog zahtjeva tržišta rada posebno je važno definirati i uskladiti stupnjeve i transparentnost kvalifikacija u visokom obrazovanju. Na tom putu ima mnoštvo subjektivnih i objektivnih poteškoća koje tek treba savladati.

Njezini važniji pojedinačni ciljevi su sljedeći:

- prihvaćanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih akademskih i stručnih stupnjeva, te uvođenje dodataka diplomi radi bržeg i lakšeg zapošljavanja i međunarodne konkurentnosti;
- prihvaćanje jedinstvenog sustava dvaju ciklusa obrazovanja - preddiplomskog i diplomskog. Prvi trogodišnji studij je nužan uvjet kvalifikacije na europskom tržištu rada, dok drugi dvogodišnji vodi magisteriju struke, koji je minimalni uvjet za eventualni poslijediplomski doktorski studij (sustav 3+2+3);
- uvođenje bodovnog sustava ECTS (European Credit Transfer System). Bodovi se mogu akumulirati i izvan visokoškolskog obrazovanja putem tzv. cjeloživotnog obrazovanja (LLL - Lifelong Learning programima);
- promicanje mobilnosti i prevladavanje zapreka slobodnom kretanju studenata i nastavnika;
- promicanje europske suradnje u osiguranju kvalitete;
- promicanje potrebne europske dimenzije u području visokog školstva.

METALURŠKI FAKULTET I BOLONJSKI PROCES

Metalurški fakultet se vrlo rano uključio u reformu visokoškolskog obrazovanja prema načelima Bolonjske deklaracije i svih kasnijih relevantnih dokumenata. Naime "Obnovljeni nastavni plan i program studija metalurgije" prihvaćen 2001. godine sadržavao je, među ostalim, i novi ECTS sustav bodova, a prvi studenti su po tom planu upisani akad. god. 2000. / 2001. U tom je programu svakom predmetu pripisan određeni broj bodova. Prema novom sustavu zahtjeva se ostvarivanje minimalno 60 ECTS bodova za uspješan završetak pojedine godine studija.

Nešto kasnije pristupilo se izradi plana i programa trogodišnjeg poslijediplomskog znanstvenog studija metalurgije. Naime, u Zakonu o znanstvenom radu i visokom obrazovanju bila je navedena akademska godina 2004./2005. kao krajnji rok za početak poslijediplomskih studija prema načelima Bolonjske deklaracije, što je kasnije prolongirano za jednu godinu. Metalurški fakultet je predao Sveučilištu u Zagrebu novi "Plan i program poslijediplomskog (dokorskog) studija metalurgije" u lipnju 2004. godine, kojeg je Senat Sveučilišta u Zagrebu prihvatio u studenom 2004. godine i prosljedio Nacionalnom vijeću za visoko obrazovanje na konačno odobrenje.

Zatim se pristupilo izradi novih nastavnih planova i programa preddiplomskog i diplomskog studija metalurgije. Krajem ožujka 2005. godine oni su potpuno dovršeni (hrvatska i engleska verzija), te su dostavljeni Sveučilištu u Zagrebu i Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa na daljnji postupak. Prema usvojenim načelima programi se odnose na trogodišnji preddiplomski i dvogodišnji diplomski studij. Nova koncepcija studija metalurgije napravljena je prema zahtjevima Bolonjske deklaracije, te je usklađena sa svim relevantnim zakonskim odredbama i (novim) Statutom Sveučilišta u Zagrebu.

P. Matković, J. Črnko, Metalurški fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Sisak, Hrvatska

Pri reformi studija metalurgije bili su postavljeni visoki znanstveni, nastavni i stručni kriteriji, usporedivi s onim na poznatim europskim studijima metalurgije (Leoben, Austrija; Clausthal i Aachen, Njemačka; Košice, Slovačka; Ljubljana, Slovenija itd.). Posebna pažnja se poklonila i onim promjenama koje doprinose povećanju efikasnosti studiranja i atraktivnosti studija. Među njima su najvažnije:

- smanjenje broja kolegija u pojedinoj godini studija (do deset);
- smanjenje tjedne satnice na maksimalno 25 sati na preddiplomskom, te 20 sati na diplomskom studiju;
- smanjenje broja dvosemestralnih kolegija (u korist jednosemestralnih kolegija);
- povećanje satnice vježbi i seminara;
- uvođenje u nastavni proces samo onih kolegija koji postoje i na renomiranim europskim studijima metalurgije;
- olakšavanje polaganje ispita putem kontinuiranog praćenja rada studenata i ocjenjivanja putem višekratnih provjera usvojenog znanja.

Poslije završetka trogodišnjeg preddiplomskog studija metalurgije, ostvarivši minimalno 180 ECTS bodova, stječe se akademski naziv prvostupnik / prvostupnica metalurgije (lat. *baccalaureus / baccalaurea*); (engl. Bachelor in Metallurgy), te se dobija odgovarajuća isprava. Poslije upisa i završetka školovanja na daljnjem, dvogodišnjem, diplomskom studiju metalurgije, ostvarivši dodatnih 120 ECTS bodova, stječe se diploma i akademski naziv magistar metalurgije (engl. Master of Metallurgy).

Metalurški fakultet uviđa potrebu uvođenja još jednog studija i to "Industrijske ekologije". Na tom programu se radi i čim bude gotov dostaviti će se Sveučilištu u Zagrebu na daljnju evaluaciju i prihvaćanje.

Uvedeni ECTS sustav bodova trebao bi omogućiti lakšu horizontalnu i vertikalnu mobilnost studenata, kako unutar zemlje tako i Europe. Za realizaciju navedenog potrebno je prethodno potpisivanje ugovora o međusobnoj suradnji i razmjeni studenata sa određenim tehničkim fakultetima. S obzirom na našu dislociranost takav će ugovor vjerojatno biti povezan s dodatnim financijskim troškovima, čak i u odnosu na fakultete s matičnog sveučilišta.

Mogu se naslutiti i određeni problemi vezani uz provođenje Bolonjskog procesa na Metalurškom fakultetu. Prelazak sa dosadašnjeg, nominalno četverogodišnjeg studija na studij tri plus dva svakako će zahtijevati dodatna financijska sredstva s obzirom na to da će prema našoj procjeni, barem za neko vrijeme, većina studenata završavati oba ciklusa. Zbog toga će se, općenito gledajući, novi studij u odnosu na dosadašnji produžiti za jednu godinu. Poteškoće koje će iz toga proizići posebno će biti izražene kod manjih fakulteta, sa slabijom kadrovskom i materijalnom bazom, kakav je i Metalurški fakultet. To će potrajati sve dotle dok metalurška privreda ne ojača i ne bude adekvatne potražnje, prvo za stručnom spremom prvostupnika, a zatim i magistra metalurgije. Stoga bi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa trebalo osigurati dodatna sredstva za ovu svrhu.

S obzirom na našu dislociranost javljaju se i drugi problemi manje ili više vezani uz Bolonjski proces. Tako postoje znatne poteškoće pri angažiranju nastavnika određenih profila, jer se nastavnici iz sveučilišnog centra teško odlučuju za rad u manjoj sredini. U drugim pak slučajevima nastavnici nekih kolegija sa malom tjednom satnicom teško mogu ostvariti potrebnu ukupnu satnicu djelovanjem na dva ili više fakulteta u sklopu Sveučilišta u Zagrebu i to upravo zbog naše odvojenosti.

Novi način visokoškolskog obrazovanja stavlja studenta u središte pažnje. I kao što se sustav mijenja tako će se mijenjati i odnos nastavnika prema studentima. U prvom redu doći će do uvođenja mentorskog načina rada. Na Metalurškom fakultetu će to biti lako ostvariti zbog relativno malog broja studenata. S druge pak strane očekuje se i veća angažiranost studenata u nastavi, ali također i u raznim studentskim udrugama, posebno onim sa europskom orijentacijom. Sve ovo trebalo bi omogućiti našim studentima da kvalitetom svojeg obrazovanja ne ostanu izvan europske razine kao svog prirodnog okružja.

Na kraju se može zaključiti da je Metalurški fakultet uskladio sve svoje nastavne planove i programe metalurgije prema sadašnjim zahtjevima Bolonjskog procesa, te ih pravovremeno prosljedio Sveučilištu u Zagrebu i Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa na daljnju evaluaciju i prihvaćanje. Stoga se može očekivati da će se ove akademske godine (2005./2006.) upisati prva generacija studenata po novim nastavnim planovima i programima. Ipak treba naglasiti da s njihovim prihvaćanjem proces reforme neće biti završen. On će zahtijevati dodatno vrijeme usklađivanja, poboljšavanja i prilagođavanja.